

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 146

מסכת בבא מציעא ק"ח-ק"ד

בס"ד, כ"ו אדר תשס"ב

השבוע בגליון

■ מי קבר את רבינו הראב"ד
■ כניסה לחדרו של מת נכרי
■ מדוע חזר בו רבה של פראג, ה"נודע ביהודה", מפסק הלכה שנתן?
■ נגיעה בידו של מת נכרי - סגולה לחולי מסוכן

■ מועד תשלום השכר הוא גם מועד סיום השכירות
■ החייט שתפר חליפה לעצמו
■ ספר תורה ממושכן שנתרם לבית הכנסת
■ משכון על שולחן ליל הסדר

■ רכישת מקומות בבית הכנסת
■ דירת הגביר שפשט רגל נמסרה
■ לחתנו המלווה
■ פיטורי עובד לאור ההלכה
■ מיהו מלמד שראוי לפטרו

דף קח/ב דינא דבר מצרא

דבר העורך

התרמית

שני שוטרים חמורי סבר, הדפו את ההתקלות שעמדה בדרכם והמשיכו להוביל אחריהם קבוצת יהודים אומללים אסורים בנחישותיים.

מחזה שכזה לא היה נדיר ברחובותיה של אוקראינה. באותם זמנים, לפני שנים רבות, סבלו היהודים קשות מנחת זרועם של השלטונות שהתאכזרו אל היהודים והתעמרו בהם. רק מתת יד הגונה לידי האדם הנכון, הצילה יהודי זה או אחר שנפל ברשתם מעינוי תופת וממאסר ממושך.

הקבוצה המשיכה לפלס את דרכה בין מאות היהודים שהתגודדו בצערים כי רב. הכל הביטו בעיניהם של האסירים המפוחדים, שזקנם נמרט על ידי הרשעים ובגדיהם השסועים העידו על מנת חלקם.

ישראל רחמנים בני רחמנים, מיהרו אל ביתו של רב העיריה ובדמעות שלש תינו בפניו את הצרה שהתרגשה על ארבעת היהודים שנתפסו על לא עוול בכפם.

כוותיק ורגיל עטה הרב את מעילו ומלווה בארבעת פרנסי הקהילה יצא אל השוק להתדפק על דוכני הסוחרים שיוזילו מעות מכיסם לצורך המצווה החשובה שהודמנה לידם.

הפרנסים, שתפקידם היה לרכך את לב הסוחרים שעקב המאורעות התכופים נדרשו תדירות לתרום עבור מצווה זו או אחרת, כבר ישיבו בראשם את הווארטים שיש לומר לכל אחד מן הסוחרים, לבל יחזרו חלילה בטעות בפני בערל הסוחר על אותו ווארט שאמרו לו רק בשבוע שעבר בעת ששידלולו להוזיל מעות עבור העמדת חופה לרעכל היתומה.

יום שישי, ידעו הרב והפרנס, הוא היום הטוב ביותר לאיסוף תרומות. השוק הומה, מצלצלים רבים חולפים מיד ליד והלב פתוח לקראת שבת המלכה. שילוב מנצח. יום שלשי היה היום הפחות מוצלח המשך בעמוד הבא

רכישת מקומות בבית הכנסת

סוגייתנו עוסקת בגדריו והלכותיו של "בר מצרא". "בר מצרא" הוא אדם שגבול שדהו נושק לגבול שדה חבירו, ובגמרא מבואר, כי ל"בר מצרא" זכות ראשונים לרכוש את שדה חבירו כאשר זה יוצע למכירה, מחמת סמיכותו אליו, ואין בעל השדה רשאי למוכרו לאחר אם ה"בר מצרא" מוכן לשלם את הסכום שדורש המוכר. עד כדי כך תקפה זכותו, שאם בעל השדה מכרו לאחר, רשאי ה"בר מצרא" להוציא ממנו את הקונה ולרכוש את השדה. מן המעשה הבא שהובא לפני ה"חתם סופר" נוכל לעמוד באופן יסודי על מקורו של דין זה.

דירת הגביר שפשט רגל נמסרה לחתנו המלווה: מעשה בגביר שירד מנכסיו ובית הדין ביקש למסור את דירתו למלווים שלהם היה חייב ממון רב. נתמזל מזלו של הגביר ואחד מן המלווים היה חתנו היקר שלרשותו נמסר הבית. כמובן, שהחתן לא גירש את חמיו מביתו והתיר לו לשהות בו ללא קבלת תמורה כל שהיא. כאשר החל הגביר לשעבר לחוש מעט הפוגה מצרותיו, קפץ עליו רוגזו של שכנו הסמוך שטען כלפי בית הדין כי נהגו שלא כהלכה, שהרי הוא "בר מצרא" ולא היה להם למסור את הדירה עצמה לידי המלווים, אלא מוטל על בית הדין להציע לו לרכוש את הדירה ולהעביר לידי המלווים את דמיה.

אולם, ה"חתם סופר" (שו"ת חו"מ סי' י"א) השיב, כי חלילה להסכית לדברי השכן. שהרי, חז"ל בסוגייתנו הורונו את דין "בר מצרא" על פי הפסוק (דברים ו"ח) "ועשית הישר והטוב", משום שבעל השדה הסמוך לשדה המוצעת למכירה, ירוויח מרכישתה על ידי הרחבת השטח של הנכס שברשותו, ולפיכך, יש להעדיפו על פני כל אדם אחר. מעתה, ברור איפוא, כי אם הנהגה זו שנועדה להיטיב עם השכן תגרום רעה לבעל הנכס עצמו, אין היא נוהגת. ומאחר שבמקרה שלפנינו תגרום רעה לבעל הנכס, שכן, אם שכנו ירכוש את דירתו, הוא ייזרק ממנה ויוותר ללא קורת גג, יש להשאיר את הבית בידי החתן הנדיב ולא לגרום טובה לשכן על חשבון אדם אחר שהוא גם בעל הנכס לשעבר. [מלבד זאת, מציין החתם סופר מספר נימוקים שלפיהם, כלל אין להנהיג במקרה זה דינא דבר מצרא, עיי"ש].

סוגיית מקומות הישיבה בבית הכנסת, מהווה מכשול נכבד לאנשים המבקשים להעביר על מידותיהם... כך, אנו מוצאים בספרי הפוסקים נידונים מעניינים בנושא זה, ואף מחלוקת ראשונים ישנה אם גם לגבי רכישת מקומות בבית כנסת תקף דין "בר מצרא". יש מן הראשונים (גאונים, עיי' "בית יוסף" חו"מ סי' קע"ה אות נ"ג) שסוברים, כי לגבי המקומות בבית הכנסת שייך דינא דבר מצרא, ובעל מקום ישיבה הסמוך למקום ישיבה המוצע למכירה, קודם לכל המתפללים. אולם, דעת הראב"ד היא, שלא מתקבל על הדעת להנהיג דינא דבר מצרא במקומות בית הכנסת. שכן, דינא דבר מצרא נאמר דווקא כאשר על ידי הרכישה השכן ירחיב את שימושיו וישתמש בכל השטח הנרחב שעומד לרשותו. וכגון, בעל דירה ירחיב את

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

מרת

שפרה בן דוד ז"ל
בת הרב משה ורבה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק
כ"ה אדר א' תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

מרת

בת ציון גנץ ע"ה
בת הגאון רבי זוסמן ריגר זצ"ל
נלב"ע כ"ו אדר תשנ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה ידידו
הר"ר מוטי גנץ ומשפ' שיחי-
הרצליה פיתוח

לעילוי נשמת

הר"ר

דב צבי וולקן ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז אדר א' תשנ"ה
ומרת **גיטל יהודית וולקן ע"ה**
ב"ר צבי זאב ז"ל נלב"ע ב' אדר תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י בנם ידידו
הר"ר דוד וולקן ומשפ' שיחי גבעתיים

המשך מעמוד קודם

דירתו ויצרף אותה עם הדירה החדשה. אולם, אדם אחד אינו זקוק, ואף אינו יכול לשבת על שני מקומות גם יחד, ועל כן אין הוא קודם לאחרים (ע"י שם שביאר כן ובסמ"ע שם ס"ק צ"ט). אמנם, לכל הדעות, אם צר הספסל מהכיל את היושבים עליו, רשאים הם לרכוש את המקום כדי שיוכלו לשבת ברווח, שהרי באופן זה הם מרחיבים את שימושם גם על השטח שנרכש.

נידון מעניין בנושא זה אנו מוצאים לגבי אדם שמבקש לרכוש את מקום הישיבה שסמוך למקומו, כשטענתו היא שעל ידי כך יהא באפשרותו למנוע מאנשים מסוימים להתמקם לצידו (ע"י ריב"ש סי' שצ"ז ובשו"ת מהר"י בירב סי' נ"ג).

דף קטא דאמר רבא מקרי דרדקי

פיטורי עובד לאור ההלכה

בסוגייתנו מובא שיש מספר בעלי מקצוע שניתן לפטרם מיידית אם התרשלו במלאכתם, כגון, מלמדי תינוקות ושוחטים, משום שהנזק שנגרם על ידי התרשלותם הוא בלתי הפיך.

מיהו מלמד שראוי לפטרו: מדברי רש"י (ד"ה "מקרי דרדקי") אנו למדים, כי רב המשבש את החומר הלימודי ומלמד אותו בצורה שגויה גורם נזק בלתי הפיך לתלמידיו, משום שקשה ביותר לשנות לאחר מכן את המוסכמה השגויה שנקבעה בלב התלמיד (ע"ע "מגיד משנה" ה' שכירות פ"י ה' ז'). בעלי התוספות (קטב ד"ה "וספר מתא") לעומת זאת כותבים כי הנזק הנגרם לתלמידים הוא, שבשעה שמלמד באופן שגוי הם בטלים מלימוד תורה אמיתי. להלכה, פסק ה"שולחן ערוך" (חוי"מ סי' ש"ו סעי' ח') שניתן לפטר הן מלמד שלימד את תלמידיו באופן שגוי והן מלמד שביטל את תלמידיו מלימודם.

האם מותר לפטר פועל ללא סיבה? מדברי הגמרא משמע לכאורה, שאסור לפטר את המלמד אלא אם כן הלה פשע במלאכתו. האמנם כן הדבר? ואם אכן זהו הדין, כלום כך גם יש לנהוג בכל בעלי המקצועות לסוגיהם? ובכן, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" חו"מ א' סי' ע"ה, ע"ו, ע"ז) כתב מספר תשובות הלכתיות בנושא זה ולדעתו, בעל מפעל שמסכם עם פועל שיעבוד אצלו, אינו רשאי לפטרו, כל זמן שעבודתו של הפועל מועילה ונצרכת לבעל המפעל! זאת, על פי המוכח מסוגייתנו, שמותר לפטר מלמד רק אם התרשל במלאכתו וגרם לנזק בלתי הפיך. טעם הדבר הוא, משום שבשעה שבעל הבית והפועל סיכמו ביניהם על שכירות הפועל, מן הסתם כוונתם היתה שהפועל יעבוד אצל בעל הבית כל זמן שיזדקקו לו.

מועד תשלום השכר הוא גם מועד סיום השכירות: אולם, ה"חזון איש" (בי"ק סי' כ"ג סעי' ב') פסק, כי השוכר פועל על בסיס משכורת חודשית או שבועית, אמנם אינו רשאי לפטרו בתוך ימי השבוע או החודש, אך בתום כל שבוע או חודש מתחילה תקופת שכירות חדשה ובעל הבית רשאי לפטרו, שכן, אין בדעת בעל הבית להתחייב שלא לפטר את הפועל כי אם לתקופת הזמן הקצובה לתשלום משכורתו. ואילו הגמרא בסוגייתנו, ממנה מוכח, לכאורה, שאסור לפטר מלמד ושוחט לעולם, כלל אינה עוסקת בדיני פועלים, ואדרבה, כל מטרתה היא לזרז את פרנסי הציבור לפטר לאלתר בעלי מקצועות הממונים על ידי הציבור ואינם עושים את מלאכתם נאמנה, ולמנות במקומם אנשים ישרים והגונים [ע"י שם שביאר הגמרא באופן נוסף].

לסיום, מן הראוי לציין את דברי הפוסקים (שם ועוד), כי נידון הלכתי זה הינו רק במקומות אשר בהם אין מנהג קבוע או חוק המסדיר עניינים אלו. אך כאשר הכל נוהגים במנהג מסוים, ברור כי הפועל ומעסיקו התכוונו לסכם את השכירות לפי כללים אלו, כמאמר הירושלמי (ב"מ פ"ז) "המנהג מבטל את ההלכה". היינו, שהלכות ממון המושתתות על אומדנא בדעת הצדדים לעיסקה או להסכם ממוני, נדחות מפני מנהג המדינה מאחר שברור הדבר שאם יש מנהג קבוע במקום, לפיו סוכמו כל העסקאות.

דף קיבא בל תלין

החייט שתפר חליפה לעצמו

בסוגייתנו מבוארת מצוות התורה לפרוע את שכר הפועל בתום העונה שבה סיים את עבודתו. היינו, בעל הבית של פועל שסיים לעבוד לפנות ערב, צריך לשלם את שכרו עד השקיעה, ופועל שסיים לעבוד לפנות בוקר, מעבירו צריך לשלם את משכורתו בזריחה ("ערוך השולחן" חו"מ סי' של"ט), שנאמר (דברים כד' טו) "בימו תתן שכרו", ואילו מעביד שאינו מקיים מצווה זו, עובר על איסור (ויקרא יט"ג) "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר".

סוגייתנו גם דנה, אם איסור "בל תלין" נאמר דווקא לגבי פועל, או גם לגבי אומן שקיבל חפץ מאדם כדי להשביחו, וכגון, המוסר בד לחייט שיעשה ממנו חליפה. למסקנת הגמרא, גם המעכב את שכרו של האומן עובר על איסור "בל תלין", וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" חו"מ סי' של"ט סעי' ו', ע"י סמ"ע שם ס"ק י"ב ובש"י שם ס"ק א').

מעשה ביהודי יקר שהתגורר בעיר לבוב שבפולין וליבו נכמר עליו למראה החייט המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

לאיסוף מעות. אנשים עדיין לא החלו לערוך את קניותיהם לרגל השבת, ובמזווה שבבתם נמצאו אי אלו דברי מאכל שנתרו מסעודות השבת, כך שהשוק ודוכניו היו ריקים מהרגיל.

נו, מה כבר אפשר לצפות מסוחר שיושב לבדו וסופר את מעותיו חזר ושנה. קשה לו להפריד מהם. הוא יודע כי בימים הקרובים תשוב תנועת הקונים ותתגבר כמעין, אך תאוות הממון, מי יוכל לה.

אותו יום, יום שלישי היה. רק במקרים דחופים שלא סבלו דיחוי יצא הרב עם פמלייתו לאיסוף מעות ביום שזכה.

עוד לא סיימו הפרנסים והרב לרקום את מחשבותיהם והנה עמדו הם בפתחו של השוק. מניסיונם, ציפו הפרנסים לראות אי אלו חנויות מוגפות על יושביהן המצפים שפמליית הרב תעבור את חנותם... אך ראה זה פלא, הפעם איש לא הסתתר. הגדיל לעשות הבורסקי, שיצא מתוככי האמבטיות מלאי העורות שבתוכן שהה רוב חייו במרוק וקראון של העורות, כשבדיו חבילת מצלצלים מרשרשים, ועיניו דומעות, "כן, גם אני ראיתי את המסכנים האלה קשורים ומוכים. ה' ירחם". עוד לא סיים הבורסקי למחות בכף ידו השחורה את דמעותיו, ומעבר לכתפו הרחבה הציצו פניו של העגלון המרוד שרוקן את כיסיו מכל פרוטה שלא היתה בהם.

כך, נגישו בזה אחר זה אנשי השוק אל הרב הישן שנשמך על אחד הדוכנים, בלא שנאלצו גבאיו המסורים להשתמש ולו בווארט אחד. הפלא ופלא. לפתע, עצם הרב את עיניו, הרהר עמוקות וקפץ את ידו. "יהודים יקרים, איני נוטל עוד תרומות!" הגבאים המסורים הרימו גבה, התורמים הביטו ברבם בפליאה, ואילו הוא, החל פוסע נמרצות לכיוון השוטרים והאסירים.

במהלך הדקות בהן פסע הרב מלווה בגבאיו שגוננו עליו מלחץ ההמון, הצטרפו אנשים רבים אל הפמליה, כולם רצו לדעת מה קרה. מדוע הפסיק הרב ליטול תרומות, ומה הצעד הבא שהוא מתכוון לנקוט.

מרחוק, נראו היהודים שעמדו כל העת סביב ארבעת היהודים האומללים ושני השוטרים הקשוחים, מזמרים שירות ותשבחות לבורא עולם על ההצלה הקרובה לבוא, למראה הכבודה הפוסעת לכיוונם... והנה, התקרב הרב ופמלייתו לעבר האסירים, ולתדהמת הכל התקרב הרב הישן לעבר השוטרים הביט ממושכות בעיניהם, רכן לעבר האסירים שרבצו חסרי אונים על הקרקע, בחן את מראה פניהם והניף את ידו בתנועת ביטול, תוך שהכניס עמוק לכיס מעילו את המעות שאסף עד כה.

ההמון החל רוטן. הכל נדחפו לעבר השוטרים והאסירים שאותות בהלה ניכרו על פניהם, ולא חלף זמן רב עד שהללו התחננו שיניחו להם להמלט על נפשם כלעומת שבאו. זקני העיירה היו מספרים בערגה, כי במשך שנים ארוכות לא דרכה בעיירתם כף רגלו של נוכל כל שהוא, מאימת נחת זרועם של אנשי העיירה שהפליאו את מכותיהם בקבוצת הנוכלים הנכרים שהתחזו לשוטרים ולאסירים יהודים אומללים.

"מניין? מניין ידע הרב שהכל עלילה? כלום רוח הקודש נזרקה בו? שאלו הנקהלים לאחר שסיימו להשליך מן העיירה את חבורת הפרחחים. "לא נבואה, וגם לא רוח הקודש יש בי. חושי אמרו לי שמשווא בלתי סביר מתרחש כאן. איסוף המעות היה קל מידי. הכל נתנו. הלבבות נפתחו. המעות זרמו והאנשים צעדו לקראתי כדי לזכות במצווה במקום שאני אדפוק על דלתם כתמיד."

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

האומלל שתפר חליפות לשועי העיר והוא בעצמו הילך בבלויי סחבות. ביום מן הימים רכש היהודי בד מהודר, פנה עמו אל החייט וסיכם עמו שיתפור עבורו חליפה משובחת מן הבד, כאשר כוונתו היתה להעניק את החליפה לחייט עם סיום העבודה. אלא, שכאשר החייט סיים את מלאכתו, לא היו בידיו די מזומנים כדי לשלם את שכרו, והיהודי טוב הלב הסתפק האם גם במקרה זה הוא עובר על איסור "בל תלין". הגאון רבי יוסף שאול הלוי נתנוון וצ"ל, בעל ה"שואל ומשיב" הכריע, כי אינו עובר על איסור, ולאחר שהביא לכך מספר ראיות, הוא אף סומך את דבריו בדרוש נאה על דברי הפסוק "לא תלין פעולת שכיר".

רבים מן המפרשים התקשו בלשון הפסוק, הרי האיסור הוא להלין את שכרו של הפועל ואם כן, מדוע לא נקטה התורה בלשון "לא תלין שכר שכיר"? אלא, מבאר ה"שואל ומשיב", כאשר אנו נוטלים כלי שתוקן על ידי אומן, למעשה אנו נוטלים ממנו את "פעולתו" שפעל בכלי. על כך מזהירה התורה, ש"פעולת" השכיר, היינו החפץ, לא ילון ברשותנו ללא תשלום שכרו, משום שבכך נחשב בעל הכלי כאילו עשק את האומן, שנטל את פעולתו ולא שילם עליה. מעתה, מאחר שבנידון שלפנינו, החליפה המוגמרת נמצאת אצל החייט, שהוא בעצם גם בעליה ללא ידיעתו, ודאי שאין המזמין נחשב כמי שעושק את החייט...

אמנם, הגאון רבי יעקב בלוי שליט"א ("פתחי חושן" ה' שכירות פ"ט סעי' כ"ד) מציין, כי לאחר עיונו בספרי הפוסקים לא נמצא בהם חילוק זה שכתב בעל ה"שואל ומשיב" ומדבריהם עולה, כי כל המשהה את שכרו של הפועל עובר על איסור "בל תלין".

דף קיג/א המלוה את חברו

ספר תורה ממושכן שנתרם לבית הכנסת

משנתנו עוסקת בהלכות הקשורות למשכון שגובים מהלווה אחר שלא פרע את חובו ואומרת, שיש להחזיר ללווה את החפץ בעת שהוא זקוק לו, כגון, כרית שניטלה כמשכון יש להשיבה בלילה, משום שהלווה זקוק לה לשנתו וכדומה. לעומת זאת, כרית שניתנה כמשכון בשעת ההלוואה, אין המלווה צריך להשיבה בכל לילה לבית הלווה, שהרי הלה נתנה מדעתו ובהסכמה מלאה (קיד/ב). כמו כן, ישנן הלכות נוספות המובאות בסוגייתנו שמתייחסות למשכון שנגבה לאחר ההלוואה בלבד ואינן נוהגות במשכון שניתן על ידי הלווה בשעת ההלוואה.

עם זאת, הלכה אחת ישנה שנוהגת בכל המשכונות, והיא, שאין המלווה רשאי למכור לבדו את המשכון וליטול לעצמו את דמיו עבור החוב, אלא, עליו להניח את המשכון לפני בית הדין שישומו את ערכו. ואילו מלווה שלא נהג כן אלא מכר בעצמו את המשכון, מכירתו בטלה, אף אם לא טעה בשומת החפץ (תשובות הרא"ש וכן נפסק ב"שולחן ערוך" חו"מ סי' ע"ג סעי' ט"ו).

מלווה שחשב את עצמו לפקח ובר סמכא, פעל שלא לפי ההלכה וכמעט כרה לעצמו בור שלתוכו נפל. היה זה כאשר יהודי לווה כסף מחבירו, וכאשר עבר זמן הפירעון ולא היה בידו ממון כדי לפרוע את חובו, הוא משכן ספר תורה עתיק ביד המלווה. לימים, הסתבך הלווה בפלילים ונגזר דינו להחביש שנים ארוכות בבית הסוהר. המלווה שהיה בטוח כי זכותו לנהוג בספר התורה כטוב בעיניו, תרם אותו בנדיבותו הרבה לבית כנסת שבעיר קרעמו ובקול צהלה ורינה הכניסו ברוב עם לארון הקודש. שמונה שנים קשות חלפו על הלווה בבית הסוהר, וכאשר השתחרר מכלאו, פנה לתומו לבית המלווה כדי לפרוע את החוב ולקבל לידיו בחזרה את ספר התורה שכה יקר ללבו. לתדהמתו התברר הלווה, כי ספר התורה נתרם לפני שנים אחדות לקהילה מכובדת וכבר אינו שלו. הלווה סירב לקבל עליו את הדין ופנה אל רבי יהודה אסאד שהפך את הקערה על פיה (שו"ת "יהודה יעלה" י"ד ס' רפ"ג).

ראשית, קבע הגאון, המלווה הקדיש את ספר התורה שלא על פי דין, שהרי אין בסמכותו להעביר את הבעלות על ספר התורה בלא שהעמידו לפני בית דין שישומו את ערכו, ולפיכך, ההקדשה בטלה ומבוטלת, ועל גבאי בית הכנסת להחזיר את ספר התורה לאלתר לידי בעליו.

בנוסף לכך, לדעת פוסקים רבים הלווה אף פטור מהחזר החוב! משום שבעצם מעשהו הוכיח המלווה שהוא התייאש מן החוב, והגם שהנחתו התבררה למפרע כשגויה, אך לאחר שהתייאש מן החוב שוב אין הלווה חייב לפרוע. אמנם, לבסוף הכריע רבי יהודה אסאד כדעת ה"חכם צבי" (שו"ת סי' קמ"ד) הסובר שאין ייאוש על חוב, ולפיכך, על הלווה לפרוע את חובו (נע"ע "שולחן ערוך" סי' קס"ג סעי' ג' וב"קצות החושן" שם סי' א').

[בבית מדרשו העירוני שיש לעיין בדברי "יהודה יעלה" שכתב כי לדעת רוב הפוסקים נחשב המלווה כמי שהתייאש מן החוב. שכן, יאוש חל כאשר בעל החפץ סבור שהחפץ אבוד ממנו. לעומת זאת, מלווה זה, לדעתו, גבה את חובו על ידי ספר התורה ומעולם לא התייאש ממנו ואם כן גם לא פקע חובו].

משכון על שולחן ליל הסדר: מעניין לציין את מנהגו של המהרי"ל (הובא ב"משנה ברורה" סי' תע"ב ס"ק ו'), שאף שנמנע משימוש כל שהוא במשכונות שהופקדו ברשותו על ידי נכרים, בהגיע ליל הסדר היה מניח את היפים שבהם על שולחן מיוחד כדי לשמוח בראייתם.

דף קיד/ב קבריהן של נכרים אין מטמאין

המשך מעמוד קודם
הבנת, שאין כאן מצוות פדיון שבויים... מצוות לא הולכות בקלות. את השאר, כבר ראיתם גם אתם.

בספרים רבים חוזר ונשנה מוטיב זה, שכלל שהמצווה יקרה וחשובה, כך נדרש האדם להשקיע מאמצים רבים יותר כדי לקיימה על הצד הטוב.

בעזרת ה', בעוד כשבועיים נסיים את מסכת בבא מציעא ונתחיל בלימוד מסכת בבא בתרא. הימים ימי ערב פסח. ההכנות בעיצומם, הטרדות והמטלות צצות מכל כיוון אפשרי, אבל על הקביעות ללימוד הדף היומי יש לשמור בעקביות ללא פשרות. דברים טובים לא הולכים בקלות.

בברכת התורה העורך

פנינים

דף ק"ב האומר לחבירו צא ושכור לי פועלים

שכר האמונה

בסוגייתנו מבואר שהשוכר פועל על ידי שליח אינו עובר על איסור בל תלין, מפני ששכירות הפועל לא נעשתה על ידו. על פי הלכה זו מבאר הרבי רבי העשיל וצ"ל מדרש תמורה לכאורה.

המדרש אומר "כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה אינם אוכלים אלא בשביל שכר האמונה". מדוע באמת ישראל זוכים לשכר בעולם הזה רק עבור מצוות אמונה בקב"ה. מבאר הרבי רבי העשיל וצ"ל, כידוע ניתנה תורה לישראל על ידי משה רבינו, שליחו של הקב"ה. לפיכך, אין אנו כפועלים ששכרו על ידי בעל הבית שאם אינו משלם את שכרם מיד, עובר בבל תלין.

לעומת זאת, שתי הדיברות הראשונות, "אנוכי, ויאל יהיה לדך", נמסרו מפני הגבורה ולא על ידי שליח, וממילא על מצוות האמונה אנו מקבלים שכר כבר בזה העולם... ("חכונת התורה" פי יתרו אות פ"ד).

עונג שבתי

"ופטר חמור תפדה" (לד/כ)

הכנסת כלב לבית הכנסת

"במראות הצובאות" (לח/ח)

מדוע הכיור במשכן היה עשוי ממראות

"ויכל אשה חכמת לב בידיה טוה" (לה/כו)

רווחי עסק המנוהל ע"י אשה, למי?

"לעשות בכל מלאכת מחשבת" (לה/לג)

ביטוח חיים - חסרון באמונה?

העושים את מלאכת הקודש" (לו/ד)

הצוות המשחרי המוצלח ביותר

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל

לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי"-ג'

חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות חייג:

03-61-60-657

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997

מנצ'סטר: הר"ר שמואל קאהן 07976402928

בלגיה: הר"ר יעקב סנדרוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינר 333-88140301

ארצות הברית: משה פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

בארצות הברית ניתן לקבל את הגליון

מ"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

מידי שבוע בדואר למייל 718-253-6218

הדף היומי

בבא מציעא ק"ח - קי"ד

כ"ו אדר-ג' ניסן

ב"ד

בסוגייתנו מסופר, שרבה בר אבוח פגש את אליהו הנביא בבית הקברות של נכרים ושאלו, הרי כהן אתה ואסור לך לשהות בבית הקברות? השיב לו אליהו הנביא זכור לטוב, שרבי שמעון בר יוחאי כבר פסק שקבריהם של נכרים אינם מטמאים.

כניסה לחדרו של מת נכרי: אכן, הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"א הל' י"ג) פוסק: **"ואין העכו"ם מטמא באהל"** ודבר זה **קבלה** הוא. כלומר, אמנם אסור ליגע במת נכרי, אך המאהיל עליו אינו נטמא בטומאת אהל. ומבאר ה"כסף משנה", שהרמב"ם למד הלכה זו מדברי אליהו הנביא בסוגייתנו שפסק, שקברי נכרים אינם מטמאים. אולם, בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "מהו שסדרו") חולקים וסוברים, כי אליהו הנביא לא התכוון לומר שהלכה כרבי שמעון בר יוחאי, ומטעמים שונים הוא ענה כן לרבה בר אבוח. לפיכך, סוברים בעלי התוספות **שקברי עכו"ם מטמאים גם באהל** (ע"ע הגהות מיימוניות שם, בשם ספר יראים). להלכה, כתב ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' שע"ב סעי' ב') שנכון להחמיר כדעת בעלי התוספות.

האם איסור זה תקף גם בימינו, או שמא רק בזמן שבית המקדש היה קיים? לכאורה, אין כל עילה לחלק בין התקופות, אך כאשר נתוודע למחלוקת ראשונים נוספת בענייני טומאה, ניווכח כי הדבר אינו פשוט כלל ועיקר.

ה"נודע ביהודה" (בידגול מרבבה" על השו"ע שם) מביא שנחלקו הראשונים, אם בזמן הזה, שכולנו טמאי מתים, אסור לכהן להיטמא למתים. דעת הרמב"ם (הל' נזירות פ"ה הל' ט"ז) ורוב הראשונים היא, שגם כהן טמא מוזהר שלא להוסיף ולטמא את עצמו בשנית, ואם עשה כן, הרי הוא חייב מלקות. אולם, מדברי הראב"ד (שם, הל' ט"ו) שכתב: **"המחייב אותם משום טומאה עליו להביא ראיה"**, אנו למדים, כי לדעתו, כהן טמא אינו צריך להימנע מנגיעה במת או בקבר, הן של נכרים והן של יהודים, שהרי כבר טמא הוא בלאו הכי.

מעתה, כאשר נדון אם בזמנינו כהן רשאי להכנס לאהל מת נכרי, נגלה כי לפנינו **"ספק ספיקא"**. הספק הראשון הוא אם אהל מת נכרי מטמא, שהרי נחלקו בכך הראשונים. ואף אם נכריע כדעת המחמירים, עדיין יש להסתפק, אם לכהן טמא אסור לשוב ולהיטמא, שהרי גם בכך נחלקו הראשונים. אם כן, לפנינו **"ספק ספיקא"**, וכלל נקוט בדינו ש"ספק ספיקא לקולא", ולפיכך, הכריע ה"נודע ביהודה" שהרוצה להקל אין מוחין בידו.

אלא, שבמשפט הבא, חוזר בו ה"נודע ביהודה" מדבריו וכתב: **"אמר יחזקאל. מה שכתבתי בשני סעיפים הנ"ל נמשכתי... אבל עכשיו נתתי אל ליבי שאולי לא אמרה הראב"ד אלא לעניין חיוב מלקות... ויש בזה דברים עמוקים לא יכילם הגליון ולכן הדרנא בי מלהתיר"**. כלומר, יתכן שגם הראב"ד מודה שאסור לכהן טמא **ליגע** במת, ודבריו אינם מתייחסים אלא לכך שכהן זה **אינו לוקה**. [מן הראוי להדגיש, כי אכן ברמב"ן (מכות כא/א) כתב בשם הראב"ד שכהן טמא אינו לוקה על תוספת טומאה אך יש איסור בדבר].

מדוע התחירט הנודע ביהודה על פסק הלכה שנתן? "החתם סופר" מגלה בספרו (יו"ד סי' של"ח) מדוע חזר בו ה"נודע ביהודה": **"ונהירנא כד הוינא טלי יוצק מים ע"י מורי חסיד שבכהונה הגאון מה"י נתן אדלער ז"ל שנת תקמ"ג בעברנו דרך פראג ראה פני הגאון נודע ביהודה זצ"ל והיה פלפול בדברי הראב"ד והנודע ביהודה הראה למורי זצ"ל את אשר כתב על גליונו ומורי ורבי ז"ל פלפל עליו... ואז חזר בו הגאון נודע ביהודה והוסיף על הגליון הך אמר יחזקאל"**.

נגיעה בידו של מת נכרי - סגולה לחולי מסוכן: מעניין לציין כי בתוך דבריו (שם סי' של"ט) מספר ה"חתם סופר" על אדם שחלה במחלה מוזרה ומסוכנת שגרמה לו ליפול בבורות עמוקים, ואף לתוך האש הבעורת ולמקווי מים היה אותו אדם נופל. ביום מן הימים נודע לחולה האומלל על סגולה שכתובה בספרים לחולי זה, שאם יגע בידו של ערל מת ירפא ממחלתו, ואכן כך אירע [עיי"ש שדן אם מותר לכהן חולה לעשות כן, והתיר].

לסיום, מעניין להביא את המסופר (ברשימה בסוף ספר "שבט יהודה") על פטירתו של רבינו הראב"ד בשנת ד' תתקנ"ט: **"ובשנה ההיא נתבקש בשיבה של מעלה המאור הגדול ר' אברהם בן דוד, ערב שבת והכהנים חפרו את קברו"**. היו שפירשו דברים אלו, כאילו תלמידיו הכהנים של הראב"ד **התעסקו בקבורתו ונטמאו לו**. אך מן הסתם, כפי ששמע מן הכתוב, לא עסקו הכהנים בקבורתו, כי אם **בחפירת קברו** בלבד (הגהות למבוא להוצאה שניה של ספר בעלי הנפש להראב"ד מהרב בוקוולד שליט"א).

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגליון לאור להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות:

03-61-60-657

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471

טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות טל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב

בשורה לתושבי רעננה

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי

השיעור יתקיים בבית הכנסת

"לכו נרננה" רחוב הרצל 5

בכל יום בין השעות

08:00 - 7:15 בבוקר

ע"י הרב דוד גולדברג מרבני בית מדרשנו **הצבור הרחב מוזמן**

טנא ברכות לידידינו הדגול **הרב מרדכי לינדנר** שליט"א ולמשפ' הנכבדה שיחיו **לרגל נישואי בתם שתחי'** מערכת מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל ב"ר צבי ז"ל וזוגי מרת **פראדל גיטל** ע"יה ב"ר שמואל ז"ל **ת.נ.צ.ב.ה.**

לעילוי נשמת

הר"ר

אנגלו מרדכי ז"ל

ב"ר כלמנטה ז"ל

נלב"ע כ"ז אדר תשמ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחתו

ירושלים-ירומא

לעילוי נשמת

הר"ר

דוד קולמן ז"ל

ב"ר יעקב אהרן ז"ל

נלב"ע כ"ה אדר א' תשל"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר

דן קולמן ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

מרת **הצילה**

(הלה) כפתורי ע"ה

ב"ר ישעיהו יודנהרץ ז"ל

נלב"ע כ"ח אדר תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אמי מורתי מרת **פסיה שיינדל**

(הגר) **אפל** ע"ה ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע ב' ניסן תשנ"ב

מוריית הר"ר **אלתר יוסף מאיר**

הרשקוביץ ז"ל ב"ר יואל ז"ל נלב"ע ה'

ניסן תשל"ז **ת.נ.צ.ב.ה.**

הונצחו ע"י עו"ד הר"ר

שמואל ואסתר אפל שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר

ישראל סימינובסקי ז"ל

ב"ר שניאור זלמן ז"ל

נלב"ע כ"ז אדר א' תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו